

คู่มือ เกษตรกร

เมื่อถูกฟ้อง

คดี **หนี้สิน**

คู่มือ เกษตรกร

เมื่อถูกฟ้องคดี**หนี้สิน**

พิมพ์ครั้งแรก	มีนาคม 2565
ผู้เขียน	เพ็ญนภา หงษ์ทอง
บรรณาธิการ	อารีวรรณ คุณสันเทียะ
ที่ปรึกษา	พงษ์ทิพย์ สำราญจิตต์
ภาพประกอบ	ชินกมล จงทอง
ออกแบบปก/รูปเล่ม	boon_chid@yahoo.com

จัดพิมพ์

มูลนิธิชีวิตไท (Local Act)

129/250 หมู่บ้านเพอร์เฟกเพลส รัตนาธิเบศร์ ถนนไทรมา
ด.บางรักน้อย อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000

โทรศัพท์/โทรสาร 02-048-5465

อีเมล localact@localact.org

ข้อมูลเพิ่มเติม :

www.landactionthai.org

www.facebook.com/LocalAct

สนับสนุนการจัดพิมพ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

คำนำ

หนี้สินเป็นปัญหาใหญ่ของเกษตรกรไทยมาต่อเนื่องยาวนาน ปัญหาสำคัญคือการขาดความสามารถในการชำระหนี้ โดยเมื่อพิจารณาสถานะลูกหนี้ของกองทุนต่างๆ ที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกร จะพบว่าเกษตรกรจำนวนมากไม่สามารถชำระเงินกู้คืนได้ตามเงื่อนไขในสัญญา

จากข้อมูลลูกหนี้กองทุน ณ วันที่ 30 กันยายน 2557 พบว่ากองทุนที่สนับสนุนสินเชื่อให้เกษตรกรทั้ง 5 กองทุน ได้แก่ กองทุนจัดรูปที่ดิน, กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร, กองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, กองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืม และกองทุนพัฒนาสหกรณ์ ต่างประสบปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพหรือหนี้ที่เกษตรกร ไม่สามารถชำระคืนในปริมาณที่สูง

การไร้ความสามารถในการชำระหนี้ที่มีต่อสถาบันการเงิน และ
กองทุนในภาครัฐ ผลักดันให้เกษตรกรต้องกู้เงินจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ
มาชำระหนี้กับสถาบันการเงินในระบบเพื่อรักษาเครดิตสำหรับการกู้ยืม
ครั้งต่อไป ปัญหาที่ตามมาคือเกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้แหล่งเงินกู้นอกระบบ
เหล่านั้นได้ด้วย จนต้องจบลงที่การถูกฟ้องร้องจากเจ้าหนี้

แม้ปัจจุบันกฎหมายจะอนุญาตให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนา
เกษตรกรรับขึ้นทะเบียนหนี้เร่งด่วน หรือหนี้ของเกษตรกรที่ถูกสถาบัน
เจ้าหนี้ฟ้องดำเนินคดี แต่ก็ยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ถูกดำเนินคดี
โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ จากหน่วยงานของรัฐ

มูลนิธิชีวิตไท (Local Act) ติดตามประเด็นปัญหาหนี้สินของเกษตรกรมายาวนานพบว่าการฟ้องร้องส่วนมากจะจบลงด้วยคำพิพากษาศาลฎีกาประนีประนอม ซึ่งเกษตรกรยอมรับภาระหนี้สินใหม่ที่เกิดจากหนี้สินเก่าค้างชำระ บวกดอกเบี้ยและค่าปรับ กลายเป็นยอดหนี้ใหม่ที่เกษตรกรไม่สามารถชำระได้อีก

ปลายทางของคดีฟ้องร้องจึงมักจบลงด้วยการถูกบังคับคดี ยึดที่ดินทำกินของเกษตรกรที่เป็นหลักประกันการกู้ยืมแล้วนำไปขายทอดตลาดเพื่อนำเงินไปชำระเจ้าหนี้ เกษตรกรหลายรายยังประสบปัญหาที่ดินที่ขายทอดตลาดมีราคาต่ำกว่ามูลค่ายอดหนี้ ทำให้เกษตรกรต้องถูกอายัดทรัพย์สินอื่นเพิ่มเพื่อให้มีเงินเพียงพอสำหรับการชำระหนี้

ปี 2563 มูลนิธิชีวิตไทร่วมกับนักวิชาการ และหน่วยงานอาสาจากมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค ได้ทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแสวงหาแนวทางช่วยเหลือเกษตรกรที่ถูกฟ้องตกเป็นจำเลยในคดีผิดชำระหนี้ โดยหยิบกรณีของเกษตรกรที่ถูกฟ้องในคดีหนี้สินมาเป็นกรณีศึกษาและปฏิบัติการช่วยเหลือในทางคดีจริง ความรู้และผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนั้นได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นคู่มือเกษตรกรเมื่อถูกฟ้องคดีหนี้สินฉบับนี้ เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการปฏิบัติตัวของเกษตรกร เมื่อต้องตกเป็นจำเลยในคดีที่เกี่ยวกับการผิดนัดชำระหนี้และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ให้การช่วยเหลือจากภายนอกที่จะเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรในคดีหนี้สิน

มูลนิธิชีวิตไทย

มูลนิธิเพื่อผู้พิการ

ตอนที่ 1

การตกเป็นจำเลยในคดีหนี้สินคืออะไร?

ปัจจุบันการฟ้องร้องในคดีหนี้สินศาลจะให้ฟ้องเป็นคดีผู้บริโภค ไม่ว่าเจ้าหนี้คือโจทก์จะเป็นบุคคลหรือสถาบันการเงิน ทำให้กระบวนการทางศาลสั้นลงกว่าการฟ้องในคดีแพ่งอย่างในอดีต และเป็นรูปแบบคดีที่อำนวยความสะดวกให้เกษตรกรลูกหนี้ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภค เพราะภาระในการสืบข้อเท็จจริงจะเป็นของฝ่ายเจ้าหนี้ซึ่งถือว่าเป็นผู้ประกอบการ

เกษตรกรจะรู้ตัวว่าตัวเองตกเป็นจำเลยในคดีหนี้สินเมื่อได้รับหมายศาล ซึ่งจะถูกส่งถึงมือทางไปรษณีย์พร้อมสำเนาคำฟ้อง สถานการณ์

ในปัจจุบันคือเมื่อเกษตรกรได้รับหมายศาลมักจะเลือกทำ 2 ทาง คือ ไม่ไปศาล ปล่อยให้กระบวนการพิจารณาคดีดำเนินไปบนข้อมูลหลักฐานของฝ่ายโจทก์ หรือเจ้าหน้าที่เพียงอย่างเดียว ศาลก็จะพิจารณาตามข้อมูลหลักฐานเอกสารที่มี

และอีกกรณีหนึ่งคือ เกษตรกรไปศาลโดยไม่มีความรู้ทางกฎหมายและไม่มีที่ปรึกษาที่มีความรู้ไปด้วย จึงมักถูกทนายความฝ่ายโจทก์เกลี้ยกล่อมให้ยอมทำสัญญาประนีประนอมภายใต้เงื่อนไขที่ทางโจทก์เสนอมา เมื่อศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอม เกษตรกรลูกหนี้ก็จะมีภาระผูกพันตามคำพิพากษานั้น ซึ่งส่วนใหญ่คือการยอมรับภาระหนี้ก้อนใหม่ที่อาจใหญ่กว่าหนี้ก้อนเดิมที่เคยกู้มา

คำถามใหญ่คือหากไม่ทำตามทั้ง 2 ทางนั้น เกษตรกรมีทางเลือกอื่นหรือไม่ คำตอบคือ “มี” และต่อไปนี้ คือ ขั้นตอนแนวปฏิบัติตัวที่เกษตรกรพึงกระทำเมื่อได้รับหมายศาล

ตอนที่ 2

ทำอย่างไรเมื่อหมายศาล จากการผิดนัดชำระหนี้มาถึงบ้าน?

1. ไม่ต้องตกใจ ปลอบใจให้เจ้าหน้าที่ปิดหมายหน้าบ้าน

สำหรับคดีผู้บริโภคการเซ็นรับหรือไม่เซ็นรับหมายศาลไม่มีผลในทางคดี แต่หากเป็นคดีผู้บริโภคสามัญ การปลอบใจให้เจ้าหน้าที่ปิดหมายจะทำให้เกษตรกรมีเวลาสำหรับยื่นคำให้การเพิ่มขึ้นอีก 15 วัน

2. ตั้งสติอ่านหมายศาลและสำเนา

คำฟ้องที่แนบมาพร้อมกัน หรือหาคนที่มีความรู้ทางกฎหมายช่วยอ่านเพื่อดูว่าเจ้าหน้าที่รายใดเป็นคนฟ้องรายละเอียดการกู้ยืมเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย ยอดการชำระ เงินคงค้าง ถูกต้องหรือไม่ (เป็นไปได้ที่เจ้าหน้าที่อาจยื่นยอดเงินกู้ที่ไม่ถูกต้องต่อศาล) หากเกษตรกรมีเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกู้เงิน อาจจะเป็นสำเนาสัญญา หรือแค่กระดาษโน้ตเล็กๆ ที่เจ้าหน้าที่ออกให้เมื่อชำระเงินกู้ หรือหลักฐานการชำระเงินอื่นๆ ให้เก็บรวบรวมเตรียมไว้ หากไม่มีไม่เป็นไร

3. รีดติดต่อทนายความที่น่าเชื่อถือและไวใจ ที่ปรึกษา หรือผู้สามารถให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้ นำคำฟ้องและหมายศาลให้ที่ปรึกษาอ่าน พร้อมหลักฐานเกี่ยวกับการกู้เงินที่โดนฟ้องที่เตรียมไว้ในข้อ 2 การติดต่อทนายความหรือที่ปรึกษาควรทำให้เร็วที่สุด เพื่อให้ทนายความมีเวลาร่างคำให้การให้เสร็จก่อนถึงวันขึ้นศาลนัดแรก (ดูกำหนดวันขึ้นศาลนัดแรกในหมายศาล)

4. ให้ทนายความร่างคำให้การเพื่อสู้คดี อ่านสำเนาคำฟ้องอย่างละเอียด พิจารณาเชิงข้อเท็จจริงว่าข้อมูลใดเป็นเท็จ เช่น ยอดเงินกู้ ดอกเบี้ย การผ่อนชำระ และอื่นๆ การต่อสู้ด้วยข้อเท็จจริงจำเป็นต้องมีหลักฐานจากฝั่งจำเลยไว้นั้นให้ศาล และพิจารณาถึงรายละเอียดในแง่กฎหมาย เช่น ระยะเวลาอายุความ ความถูกต้องของการมอบอำนาจ คุณสมบัติในการฟ้อง เพื่อนำมาสู้คดี

5. เกษตรกรเซ็นใบแต่งทนาย (ทนายความหรือที่ปรึกษาจะเป็นคนเตรียมเอกสารให้)

6. ไปศาลตามวันนัดเพื่อยื่นคำให้การต่อศาล ซึ่งในคดีผู้บริโภคจะสามารถยื่นคำให้การในวันนัดศาลครั้งแรกได้เลย **การยื่นคำให้การควรทำในทุกกรณีแม้ไม่ได้คิดจะสู้คดี** เพราะเป็นการส่งสัญญาณให้เจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่นอกระบบตระหนักว่า จะไม่สามารถเอาเปรียบหรือหลอกลวงลูกหนี้ได้ง่าย ๆ แต่ในทางปฏิบัติอาจไม่มีการสู้คดีเกิดขึ้นจริงก็ได้

การไปยื่นคำให้การในวันนัดศาลครั้งแรกทนายความหรือที่ปรึกษาสามารถไปคนเดียวได้ ที่สำคัญคือดูให้ต๋อย่าจำวันนัดผิด อย่าไปสาย เคยมีเกษตรกรจำวันนัดผิดทำให้ศาลมีคำพิพากษาออกมาตามคำฟ้องของโจทก์ ซึ่งทำให้เกษตรกรเสียเปรียบ เมื่อยื่นคำให้การแล้วสามารถตกลงกับโจทก์และศาลเพื่อนัดวันไปศาลครั้งต่อไปได้

7. ไปศาลนัดแรกเกษตรกรกับทนายความหรือ
ผู้ให้การช่วยเหลือประเมินสถานการณ์ร่วมกัน เพื่อเลือก
กระบวนการทางการศาลที่เหมาะสม คือ

เลือกผู้คดี

เลือกผู้คดีเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีโอกาสชนะในทางข้อกฎหมาย เช่น จากเอกสารสำเนาคำฟ้องพิจารณาได้ว่าผู้ยื่นฟ้องไม่มีสิทธิฟ้อง หรือ พ้นระยะเวลาของอายุความ หากชนะคดีโจทก์มีสิทธิอุทธรณ์ หากแพ้คดี เกษตรกรสามารถอุทธรณ์ในประเด็นที่ศาลพิพากษาไว้ได้ หรืออาจเจรจากับโจทก์เพื่อขอประนีประนอมได้

หากเกษตรกรชนะคดี
ถึงที่สุดแล้วจะทำให้โจทก์คือเจ้าหนี้
ไม่สามารถฟ้องให้มีการชำระหนี้
ใหม่ได้อีก เกษตรกรที่เป็นจำเลย
จึงไม่ต้องชำระหนี้ก่อนนี้อีก แต่
ความเป็นไปได้ที่เกษตรกรหรือ
จำเลยจะชนะคดีการผิदनัดชำระหนี้
ค่อนข้างต่ำ เพราะเจ้าหนี้ส่วนใหญ่
มีทนายความเป็นที่ปรึกษาและ
ดำเนินการฟ้องร้องให้ การสู้คดีจะ
เป็นทางเลือกที่ดีเมื่อมั่นใจว่าจะชนะ

เลือกทำสัญญาประนีประนอม

เป็นทางเลือกที่น่าสนับสนุนที่สุดเมื่อเห็นว่าไม่มีโอกาสสู้จนชนะคดีได้ การประนีประนอมตั้งอยู่บนฐานคิดว่าเป็นหนี้ต้องชำระ แต่เงื่อนไขการชำระหนี้ต้องมีความเป็นธรรมกับลูกหนี้ อาจทำในลักษณะการประนีประนอมนอกศาลคือคู่กรณีตกลงกันเองก่อนถึงเวลาการพิจารณาคดี แล้วแจ้งแก่ศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมนั้น หรือเป็นการประนีประนอมในศาลคือศาลเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายยอมรับเงื่อนไขกันและกัน เจ้าหนี้ก็อยากได้รับการชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ได้อยากถูก

เรียกดอกเบี้ยหรือมีภาระการชำระหนี้ที่หนักเกินไป การประนีประนอมควรทำตามศักยภาพในการผ่อนชำระของลูกหนี้ การทำสัญญาประนีประนอมควรมีความหมายหรือที่ปรึกษาของเกษตรกรลูกหนี้อยู่ด้วย เพื่อไม่ให้ถูกหวานล่อมโดยความฝ่ายโจทก์ให้ยอมรับเงื่อนไขของโจทก์ ซึ่งมักเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบ

ไม่ว่าจะเลือกทางใดควรยื่นคำให้การไว้ก่อนเพื่อรักษาสิทธิในทางกฎหมาย ถึงแม้สุดท้ายตัดสินใจประนีประนอมโดยไม่สู้คดีก็ตาม

8. เมื่อมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมออกมา
เกษตรกรรูกหนี้ต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น เพื่อให้ไม่ถูกบังคับคดี
ยึดที่ดินและขายทอดตลาด

แนวปฏิบัติเมื่อถูกฟ้อง

ได้รับหมาย

เขียนคำให้

ไปศาลตาม

เกษตรกรร่วมกับทีมทนายความ
พิจารณาสำเนาคำฟ้องดูว่าข้อมูลได้ไม่จริง
เขียนคำให้การว่าจะขอต่อสู้ในประเด็นนั้น
คำให้การอาจไม่ได้ใช้ในการสู้คดี แต่เพื่อ
ประโยชน์ในการประนีประนอมก็ได้

ดอกเบี้ยตามสัญญา
เงินกู้เดิมยังเดินต่อไป

สู้คดี

ทำ

ชนะคดี ศาลยกฟ้อง

แพ้ในประเด็นที่ขอต่อสู้ไว้

โจทก์อุทธรณ์

จำเลยอุทธรณ์

งคดีผิดนัดชำระหนี้

ยศาล

การ

วันนัด

สัญญาประนีประนอม

คำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอม

ชำระหนี้ตามสัญญา
ประนีประนอม

ผิดนัดชำระ

ศาลสั่งบังคับคดี

หมายศาลจะมาพร้อมสำเนา
คำฟ้อง ส่วนใหญ่จะเป็นคดีผู้บริโภค
ใจเย็น ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ปิดหมาย
หน้าบ้าน แล้วแจ้งทนายหรือผู้ให้
ความช่วยเหลือทางกฎหมาย

วันนัดจะระบุในหมายศาล อย่าขาด
นัดศาล เพราะศาลจะมีคำพิพากษาตาม
ที่โจทก์ฟ้อง และจำเลยต้องรับผิดชอบ
ค่าธรรมเนียมศาลด้วย

ต้องมีทนายความหรือที่ปรึกษา
ของเกษตรกรอยู่ด้วยเสมอ เพื่อ
ป้องกันไม่ให้ทนายความฝ่ายโจทก์

ตอนที่ 3

ปัจจัยความสำเร็จในการสู่คดี

จากแนวทางปฏิบัติข้างต้นจะเห็นว่า ไม่ว่าอย่างไรเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ยังต้องรับภาระการชำระหนี้ให้โจทก์อยู่ดี **การใช้กระบวนการทางการศาลเข้ามาให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในคดีหนี้สิน จะทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงสิทธิของลูกหนี้ตามกฎหมาย** อันจะทำให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น แม้กระบวนการทางการศาลจะเป็นขั้นตอนช่วงปลายน้ำในการช่วยเหลือเกษตรกรด้านภาระหนี้สิน แต่ก็ถือเป็นขั้นตอนสำคัญสามารถช่วยยืดระยะเวลาการถูกบังคับคดีออกไป ให้เกษตรกรมีโอกาสรู้ทางอื่นเพื่อลดภาระหนี้สินลงได้

การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในกระบวนการทางการศาลจะประสบความสำเร็จต้องการปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

1. ความร่วมมือจากเกษตรกร โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่เป็นจริงกับทนายความหรือทีมให้คำปรึกษา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้เงิน และการผ่อนชำระ หรือเงื่อนไขที่มีการตกลงไว้กับเจ้าหนี้ เพื่อให้สามารถวางแผนการให้ความช่วยเหลือได้ถูกต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริง

2. การชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอม เมื่อสามารถ
ประนีประนอมยอมความได้ เกษตรกรลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้ได้ตามที่ระบุ
ในสัญญาประนีประนอม เพื่อให้ไม่ให้อู่กบงคับคดี

3. ต้องมีทนายความหรือทีมที่ปรึกษาที่มีความรู้ ด้านคดี
ผู้บริโภคและคดีแพ่ง ที่พร้อมให้การช่วยเหลือเกษตรกรอย่างใกล้ชิด

มูลนิธิชีวิตไท

ข้อมูลเพิ่มเติม

www.landactionthai.org

www.facebook.com/LocalAct

สนับสนุนการจัดพิมพ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

